

Handledningsprocesser vid Arcada - en kartläggning

Hannele Kauppinen-Räsänen

Arcada Publikation 3 | 2012

Redaktion Kaj Eklund

Ombrytning Antonomia Ab

ISSN 1797-7134 (nätversion)

ISBN 978-952-5260-37-3 (PDF)

Arcada
Helsingfors 2012

www.arcada.fi

Handledningsprocesser vid Arcada - en kartläggning

Hannele Kauppinen-Räsänen

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare

Arcada – Nylands svenska yrkeshögskola

Utgivningsdatum

oktober 2012

Författare

Hannele Kauppinen-Räsänen

Publikationens namn

Handledningsprocesser vid Arcada – en kartläggning

Typ av publikation

Rapport

Uppdragsgivare

Arcada

Datum för uppdrag

2012

Nyckelord

Examensarbete, individuell handledning, gruppbaserad handledning

Seriens namn och nummer

Arcada Publikation 3/2012

ISBN

978-952-5260-37-3 (PDF)

ISSN

ISSN 1797-7134 (NÄTVERSION)

Språk

Svenska

Sidantal

26

Pris

-

Sekretessgrad

Offentlig

Distribution

Arcada
Jan-Magnus Janssons plats 1, 00550 HELSINGFORS
Tfn 0207 699 699 – information@arcada.fi

Förlag

Arcada – Nylands svenska yrkeshögskola

PRESENTATION PAGE

Published by

Arcada – Nylands svenska yrkeshögskola

Date of publication

October 2012

Author(s)

Hannele Kauppinen-Räsänen

Title of publication

Handledningsprocesser vid Arcada – en kartläggning

Type of publication

Rapport

Contracted by

Arcada

Date of contract

2012

Keywords

Thesis, individual tutoring, group tutoring

Name and Number of Series

Arcada Publikation 3/2012

ISBN

978-952-5260-37-3 (PDF)

ISSN

ISSN 1797-7134 (ONLINE)

Language

Swedish

Pages

26

Price

-

Confidentiality

Public

Distributed byArcada
Jan-Magnus Janssons plats 1, 00550 HELSINKI
Phone 0207 699 699 – information@arcada.fi**Publisher**

Arcada University of Applied Sciences

INNEHÅLL

1	INTRODUKTION	10
1.1	Bakgrund	11
1.2	Syfte	11
2	EXAMENSARBETEN PÅ ARCADA.....	12
2.1	Inlärnings- och kvalitetsmål för examensarbetet	12
2.2	Olika typer av examensarbeten	12
3	METOD	14
3.1	Personliga intervjuer	14
3.2	Urval	14
3.3	Bearbetning och analys av data	15
4	RESULTAT OCH ANALYS.....	16
4.1	Olika former av handledning	16
4.1.1	Individuell handledning.....	16
4.1.2	Grupphandledning.....	17
4.1.3	Multimetodhandledning.....	18
4.1.4	Reflektion över de olika metoderna.....	19

4.2 Olika typer av handledningsprocesser	20
4.2.1 Strukturerade handledningsprocesser	20
4.2.2 Semistrukturerade handledningsprocesser	21
4.2.3 Öppna handledningsprocesser	22
4.2.4 Reflektion över de olika processerna	23
5 SAMMANFATTNING	24
Källor	25

FIGURER

Figur 1. Respondenterna

Figur 2. Individuell handledning

Figur 3. Grupphandledning

Figur 4. Multimetodhandledning

Figur 5. Sammandrag av reflektion över de olika handledningsformerna

Figur 6. Strukturerad process

Figur 7. Semistrukturerad process

Figur 8. Öppen process

Figur 9. Sammandrag av reflektion över de olika processerna

Förord

Avbrutna studier och förlängd studietid är aktuella problem vid slutförandet av yrkeshögskolestudier. Orsakerna till avbrutna studier och förlängd studietid är många, såsom byte av studieplats, brist på motivation, heltidsarbete, samt att studietiden tagit slut. Ytterligare en orsak är examensarbetet som verkar fungera som en flaskhals i studiernas slutskede.

Denna rapport skrivs mot bakgrunden att examensarbetet har en väsentlig betydelse för studenternas utexamination, samtidigt som handledningsprocessen har visat sig vara betydelsefull för examensarbetet.

Denna utredningsrapport baserar sig på en kartläggning av handledningsprocesserna för examensarbeten vid Yrkeshögskolan Arcada. Kartläggningen visar att det finns olika former och typer av handledning som varierar mellan och inom olika avdelningar inom Arcada. Detta betyder att även handledningsprocesserna varierar mellan och inom avdelningarna.

Rapporten avser inte att rangordna de olika handledningsformerna eller -typerna. Istället är målet att rapporten kunde fungera som en ögonöppnare för den egna handledningsprocessen: Finns det möjligheter till förbättring?

Kartläggningen av handledningsprocesserna vid Arcada utfördes läsåret 2011-2012 inom projektet *Användning av kundhanteringssystem (CRM) i examensarbetshandledningen*. Vi vill härmed tacka A.F. Lindstedts och Svenska Handelsinstitutets fond för handelsutbildning r.f. för finansieringen av detta arbete.

1. Introduktion

Det finns många utmaningar då yrkeshögskolestudier ska slutföras. Först och främst har det visat sig att närmare 7000 studenter avbröt sina studier under perioden 2001-2007, vilket motsvarar närmare 10 % av de beviljade studieplatserna (Kalima 2011). En annan utmaning är att färre än hälften av de som fortsätter med sina studier genomför dem på 7 år eller kortare tid, m.a.o. på utsatt tid, dvs. på 4, max. 5 år (Kalima 2011).

Orsakerna till avbrutna studier och förlängd studietid är många, såsom byte av studieplats, brist på motivation, heltidsarbete, samt att studietiden tagit slut.

Oberoende av orsaken till de avbrutna och fördröjda studierna handlar det om ett fenomen som berör både den individuella studenten, yrkeshögskolan och samhället. Det kan konstateras att fenomenet inte på något sätt är lokalt, utan det förekommer i högskolor runt om i Finland. Ett tecken på detta är den stora mängd projekt, rapporter, examensarbeten etc. som är ämnade att kartlägga situationen i bl.a. lokala yrkeshögskolor och som ska ta fram underlag för förebyggande åtgärder (se Aikkola 2010, Aikkola 2011, Lavikainen 2010).

Fenomenet är naturligtvis inte bara en utmaning utan också ett problem som man strävar efter att lösa och förebygga på många olika sätt. Något som lyfts fram är handledningsarbete, som enligt yrkeshögskolelagen är en av lärarens uppgifter. Enligt den konstruktiva uppfattningen om inlärnin-
g innebär detta att studenterna ska styras mot inlärnin-
g. Detta betyder i sin tur att läraren fungerar som en form av mentor eller tutor med uppgift att stöda studenterna i deras strävan efter självstyrd inlärnin-
g (Aikkola 2011, Isokorpi & Ora-Hyytiäinen 2006, Myllys 2006). Något annat som lyfts fram är examensarbetet, vilket betyder att handledningsarbetet inte endast relaterar till studiehandledning utan även konkret till handledning av examensarbete. Själva arbetet har en central roll i yrkeshögskoleexamina (Rantanen 2008a, 2008b). Yrkeshögskolelagen har år 2005 lyft fram examensarbetets centrala roll inte bara som ett prov på inlärnin-
g av det studerade ämnet, men också som ett krav på själva utexaminationen (16.6.2005/423, 7 a §, 10 §). Det förväntas att examensarbetet eller lärdomsprovet ska uppnå en viss kvalitet för att man ska kunna påvisa inlärnin-
g av det studerade ämnet samt att man uppnått målet som ställs för examensarbetet:

Målet för lärdomsprovet är att utveckla och visa studentens förmåga att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i praktiska sakkunniguppgifter i anslutning till yrkesstudierna.

Av citatet framgår att examensarbetet inte bara är ett kvalitetsbevis på det inlärdade ämnet utan också en inlärnin-
gprocess i sig. Onekligen är handledningen av examensarbetet av central betydelse för att de ställda målen ska uppnås.

Trots att betydelsen av examensarbetet lyfts fram är en ytterligare orsak till de avbrutna och förlängda studierna uttryckligen examensarbetet (bl.a. Aikkola 2011). Det verkar som om examensarbetet fungerar som en flaskhals för studenter att slutföra studier i tid och överlag.

1.1 Bakgrund

Arcada erbjuder utbildning i sexton olika ämnen vid tre avdelningar: avdelningen för ekonomi, informationsteknik och media, avdelningen för idrott, social- och hälsovård, samt avdelningen för energi- och materialteknik.

Yrkeshögskolorna står inför en del utmaningar, vilket även gäller Arcada. Åtgärder har vidtagits för att förebygga de orsaker som har med avbrutna och förlängda studier att göra.

Studiehandledning är redan implementerat i utbildningen. En annan åtgärd har varit att kartlägga vilka typer av examensarbeten som läggs fram vid Arcada. De olika ämnena varierar i hög grad alltifrån det humana området; såsom akutmård och det sociala området; till tekniska ämnen; såsom plastteknik och informations- och medieteknik; till det mera konstnärligt betonade området; såsom film och television. Detta betyder att typen av examensarbeten varierar i hög grad. En färsk utredning kom fram till att det finns sju olika typer av examensarbeten vid Arcada, vilka då alla är likställda vid rapporteringen av inläringen av det studerade ämnet.

Ytterligare en åtgärd har varit strävan efter öppenhet. Detta betyder bl.a. att man har skapat bedömningskriterier för utvärdering av examensarbeten. Bedömningskriterierna är underlag för utvärdering av examensarbetena och målsättningen är att alla examensarbeten ska kunna utvärderas med samma kriterier, oberoende av utbildningsprogram, ämne, handledare eller granskare.

1.2 Syfte

I denna rapport utgår man ifrån att examensarbetet har en väsentlig betydelse för studenternas inläring och utexamination. Handledningsprocessen är betydelsefull, men denna process har inte tidigare dokumenterats vid Arcada. Eftersom studieinriktningarna och de olika typerna av examensarbeten är många, uppstår frågan om de olika handledningsprocesserna varierar.

Denna utredningsrapport baserar sig på ett projekt, vars syfte är att kartlägga handledningsprocesserna av examensarbete vid Yrkeshögskolan Arcada. Det innebär att rapporten presenterar bredden av handledningen av examensarbeten vid högskolan.

Det bör noteras att denna utredningsrapport inte tar ställning till huruvida de olika handledningsprocesserna påverkar utexaminationen, den tidsmässiga effektiviteten i skrivprocessen för examensarbetena, eller kvaliteten på examensarbetena. Det bör även noteras att rapporten ser på handledningsprocesserna från handledarens och lärarens synvinkel, m.a.o. behandlas studentens syn på processerna inte i denna rapport.

2. Examensarbeten på Arcada

Som bakgrund till det insamlade datamaterialet presenteras nedan vad man vid Arcada vill uppnå med ett examensarbete, vilka olika typer av examensarbeten som förekommer vid Arcada samt med vilka kriterier examensarbeten ska utvärderas. Uppgifterna är tagna från Arcadas hemsida; bl.a. Studieguiden. Detta betyder att uppgifterna är öppna även för studenterna.

2.1 Inlärnings- och kvalitetsmål för examensarbetet

Enligt Yrkehögskolelagen (16.6.2005/423, 7 a §, 10 §) är examensarbetet ett kvalitetsbevis på inlärnings- av det studerade ämnet. Vid Arcada definieras inlärningsmål enligt Studieguiden på följande sätt:

- Visa att studenten har uppnått vissa kunskaper och färdigheter samt utvecklat en förmåga till självständig reflektion.
- Fördjupa kunskapen så att den går utöver det rent hantverksmässiga kunnandet, men på ett sätt som ändå är mer instrumentellt än det rent akademiska kunnandet.

Dessutom påpekas i Studieguiden att

- examensarbete är ett yrkesinriktat och självständigt arbete
- det förväntas att skribenten självständigt ska kunna lösa de problem som ligger till grund för examensarbetet
- arbetet ska vittna om balanserat omdöme, sakkunskap och förmåga att komma till insikt.

Den kvalitetsmässiga nivån på ett examensarbete ska enligt Studieguiden motsvara minst de krav som ställs på en kandidatexamen, dvs. i enlighet med EQF nivå 6 (European Qualification Framework).

2.2 Olika typer av examensarbeten

Inom Arcada varierar de olika ämnena i hög grad, alltifrån det humana området; såsom akutvård och det sociala området; till tekniska ämnen; såsom plastteknik och informations- och medieteknik; till det mera konstnärligt betonade området; såsom film och television. Detta betyder att typen av examensarbeten varierar i hög grad.

En färsk utredning gjord 2011 visar att det finns sju olika typer av examensarbeten vid Arcada, dvs.

1. Affärs- eller marknadsföringsplaner
2. Konstnärliga arbeten

3. Praktiska arbeten
4. Produktutvecklingsarbeten
5. Tjänsteutvecklingsarbeten
6. Utredningsarbeten
7. Vetenskapliga arbeten

I Studieguiden beskrivs de olika typerna på följande sätt:

Affärs- eller marknadsföringsplan; företagsspecifik

Examensarbetet utgörs av själva planen gjord för företagsledningen samt en rapport där studenten redogör för val av struktur för planen samt de överväganden han/hon gjort under processens gång. Arbeten kan också göras utgående från egen affärsidé.

Konstnärliga arbeten; t.ex. en film eller motsvarande

Examensarbetet utgörs av en produktion och en rapport, som beskriver yrkesmässiga överväganden och val som studenten gjort under skapandeprocessen.

Praktiska arbeten; t.ex. ett idrottsevenemang, uppställning av en internationell mässavdelning

Examensarbetet kan vara en dokumentation av händelsen, såsom en videofilm och en rapport där yrkesmässiga överväganden och val som studenten gjort presenteras.

Produktutvecklingsarbeten; t.ex. en företagsspecifik apparat, hjälpmedel, kvalitetssystem

Examensarbetet utgörs av produkten och en rapport där studenten visar sin förmåga att tillämpa sina kunskaper och färdigheter.

Tjänsteutvecklingsarbeten; t.ex. tjänsteprocess- eller konceptutveckling eller innovation

Tjänsteprocessen och/eller konceptet skapas i arbetet genom studentens förmåga och kunskap att beskriva och strukturera aktiviteterna så att interaktionen mellan tjänsteproducenten och kunden förbättras och skapar värde. Den nya tjänsteprocessen eller -konceptet som skapats evalueras i form av en rapport.

Utredningsarbeten

Kan vara explorativa ansatser, vilket kan innebära en viss obalans mellan de olika delarna av arbetet. Metodikdelen är ofta relativt kort och definierar endast de mätinstrument som används för den empiriska kartläggningen. Den empiriska delen ska ge en omfattande och rik beskrivning av det fenomen som kartläggs. Vitsordet avgörs i huvudsak av kartläggningens pregnans och omfattning.

Vetenskapliga arbeten

Examensarbetet kan vara en litteraturstudie, en kvalitativ studie baserad på intervjuer, en kvantitativ studie baserad på enkäter eller en interventionsutvärdering. Vetenskapliga arbeten får gärna vara kopplade till högskolans forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet och profilområden samt bidra till att utveckla arbetslivet.

De olika typerna är likställda rapporteringssätt för att presentera inläringen av det studerade ämnet. Detta betyder att examensarbetena, oberoende av vilken typ de är, även ska bestå av en skriftlig rapport, som enligt Skrivguiden ska bestå åtminstone av följande delar:

- problemets relevans
- anknytning till tidigare kunskap
- frågeställning eller hypotes
- metod
- resultat
- diskussion.

Bedömningen av examensarbetet görs utgående från helheten, dvs. planen, produktionen, evenemanget, händelsen eller dylikt, som gjorts för ett företag, samt den skriftliga rapporten bedöms.

Det betonas i Studieguiden att oberoende av ämne eller typ av examensarbete ska typen av examensarbete stöda inläringen som sker under examensarbetets skrivprocess. Dessutom poängteras att studenten ska känna sig engagerad i den typen av examensarbete han/hon valt.

3. Metod

Huvudsyftet med att kartlägga handledningsprocesserna för examensarbeten vid Yrkehögskolan Arcada var att en kvalitativ ansats skulle ge information med vars hjälp man kunde uppnå syftet med projektet som denna rapport fokuserar på.

Först fokuserade man på att söka fram olika slags processer som handledarna praktiserar då de handleder examensarbeten. Detta definierades som att söka efter extrema handledningsprocesser. Den andra fokusen var att inkludera handledare från alla tre avdelningar. Detta bl.a. för att typerna av examensarbeten varierar inom de olika avdelningarna, vilket förmodligen kunde synas i form av olika typer av handledningsprocesser.

3.1 Personliga intervjuer

För att kunna fånga fenomenet samlades data in med hjälp av personliga intervjuer. En semistrukturerad intervjuguide användes, men målet var att låta intervjupersonerna uttrycka sig fritt om hur de handleder och hur handledningen går till på deras avdelning och inom det specifika ämnet.

En intervju räckte från 30 minuter till 90 minuter. Intervjuerna bandades och transkriberades.

3.2 Urval

Respondenterna kontaktades med hjälp av snöbollsteknik. Detta innebär att handledarna fick ge rekommendationer om vem som kunde kontaktas, antingen på egen eller alternativt på annan avdelning, för att beskriva handledningen av examensarbeten. Som tidigare framgått sökte man efter varierande handledningssätt och -processer. Eftersom en dylik kartläggning saknades, antogs att kollegerna är experter på att ge förslag på övriga handledare som kunde bidra till detta projekt. Sammanlagt nio intervjuer gjordes och de genomfördes vid Arcada.

Avdelningen för hälsa och välfärd	
Prefekt	Camilla Wikström-Grotell
Det sociala området	Ellinor Silius-Ahonen
Akutvård	Patrik Nyström
Human Ageing and Elderly Service	Birgitta Dahl
Avdelningen för energi- och materialteknik	
Prefekt	Mikael Paronen
Avdelningen för ekonomi, informationsteknik och media	
Informationsteknik	Hanne Karlsson
Medieteknik	Jonny Biström
Film & TV	Tommy Mård
Film & TV	Mats Nylund

Figur 1. Respondenterna.

3.3 Bearbetning och analys av data

I detta arbete styrdes dataanalysen av projektets syfte. Dataanalysen baserar sig på de transkriberade intervjuerna och de anteckningar som gjorts under intervjuerna. Därtill gav vissa respondenter skriftligt material som visar hur examensarbets- och handledningsprocessen har dokumenterats både inom Arcada och inom det specifika ämnet eller av den specifika handledaren. Det insamlade materialet genomlyssnades och lästes flera gånger för att man skulle få en helhetsbild av det studerade fenomenet samt för att man skulle behärska innehållet.

Vid analysen strävade man efter att skapa en god helhetsbild av det studerade fenomenet.

4. Resultat och analys

Handledningen strävar efter att ge pedagogiskt stöd för skrivandet av ett examensarbete. Ett examensarbete handlar om ett projekt, vilket i första hand betyder att det initieras av ett eller flera fastställda mål och består av ett antal aktiviteter. I andra hand är det klart att ett examensarbete, liksom alla projekt, är temporärt, m.a.o. begränsat i tiden med ett initierande och ett avslutande skede. Dessa karaktäristika finns i alla handledningsprocesser oberoende av handledare, ämne eller avdelning.

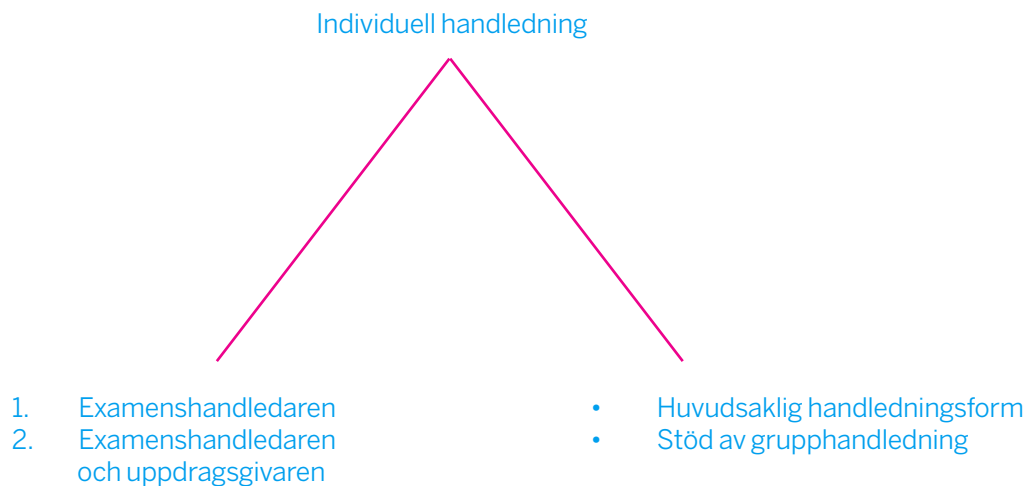
Det bör noteras att handledningen varierar mellan och inom avdelningarna. I vissa fall är den inte bara ämnesspecifik utan den kan även variera mellan handledare inom samma ämne. Det framkom också att det fanns en viss känslighet för handledarnas individuella sätt att styra processerna, varför respondenterna och deras svar inte identifieras i analysen. Detta motiveras även med att man med detta projekt främst strävade efter att via kartläggningen fånga ett fenomen, dvs. att skapa en helhetsbild, varför det inte heller ansågs väsentligt att respondenternas svar skulle kunna identifieras.

4.1 Olika former av handledning

Det första uppenbara temat som framkom ur datamaterialet var att handledning bedrivs i tre olika former: individuell handledning, grupphandledning samt multimetodhandledning, som består av både individuell handledning och grupphandledning.

4.1.1 Individuell handledning

Individuell handledning betyder att handledningen av ett examensarbete är en lärprocess, som inkluderar endast handledaren och studenten (Lindblom-Ylänne & Wager 2003).

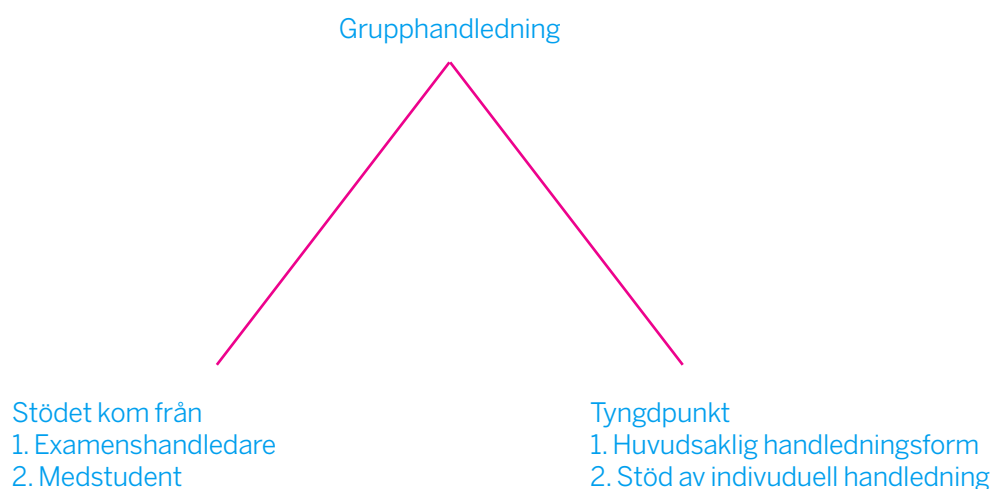
Figur 2. Individuell handledning.

Det framkom att en student kan bli individuellt handledd endast av examenshandedaren eller alternativt av examenshandedaren och uppdragsgivaren. Det senare fallet förekommer i examensarbeten som är företagsspecifika produktutvecklingar eller utredningar. Dock bör det påpekas att uppdragsgivaren har en större roll i handledningen av det uppdrag som en student gör för företaget och en mindre roll i handledning av själva rapporten, som publiceras inom högskolan. Dessa två typer av handledningsuppgifter skiljer sig från varandra även vad gäller utvärderingen och bedömningen av kvalitetsnivån på examensarbetet. Här har uppdragsgivaren ingen roll.

Det framkom också att den individuella handledningen kan vara av olika vikt. Antingen är handledningen endast individuell eller så fungerar den som en stödfunktion. Det förstnämnda betyder att stödet för examensarbetets skrivprocess främst kommer från individuell handledning. Det senare betyder att tyngdpunkten för stödet för examensarbetets skrivprocess ligger i grupphandledning, medan individuell handledning förekommer endast vid behov och den initieras av studenten.

4.1.2 Grupphandledning

Grupphandledning innebär en lärprocess, som inkluderar handledare och en grupp av studenter (Eriksson & Mikkonen 2003). Utgångsläget är att studenterna inom gruppen har samma behov av stöd.

Figur 3. Grupphandledning.

Det kom fram att även grupphandledning kan ha olika betydelse. Det förekom grupphandledning som en huvudsaklig form att handleda examensarbetena och man poängterade att

... tanken är den [individuella handledningen] att det inte ska flyta ut och man börjar tillåta väldigt mycket individuell handledning. Det är inte förbjudet men vi försöker undvika det. Tanken är att de ska gå genom en grupprocess.

Utgångsläget för grupphandledningen var en grupp på 3 - 7 studenter, som förutom gemensamt stödbehov har ett gemensamt ämnesområde, följer samma tidtabell och binder sig till processen genom att skriva under ett s.k. grupphandledningskontrakt. Man poängterade att

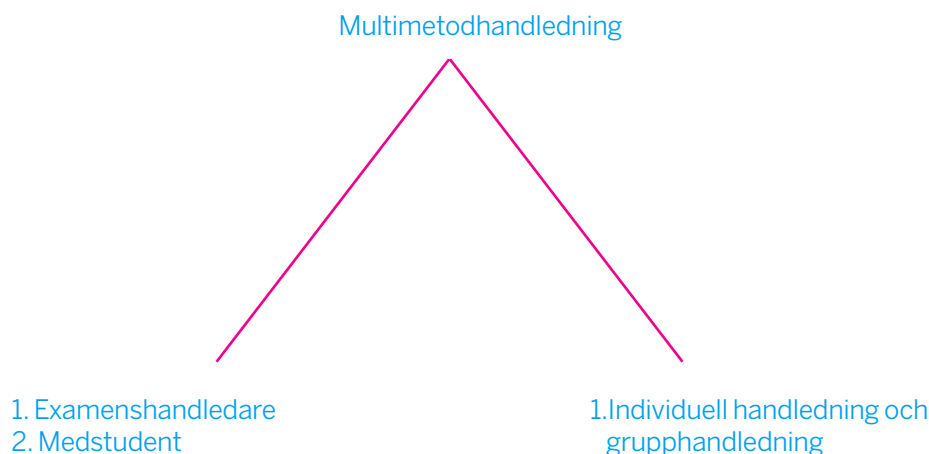
... vi är väldigt noggranna med att man förbinder sig till att hålla den här tidtabellen när man går med i det här projektet [grupphandledningen].

Grupphandledning kan även förverkligas så att det finns en processbeskrivning om hur ofta gruppen samlas och i vilka skeden av processen det sker. Med denna form av handledning får studenterna inför varje delmoment kommentarer av egen handledare, och lärprocessen baserar sig bl.a. på den diskussion som förs i gruppen. Processen består även av opponeringar, vilket innebär att medstudenter opponerar varandras arbeten. Detta förekommer speciellt i samband med forskarseminarier inom ramen för seminariekursen. Processbeskrivningen innehåller även tidsavsnitt som berättar när i processen handledarna blir handledda. Detta innebär att handledningen av handledarna är inbyggd i processen inom detta specifika ämne. Handledarna handleds av en s.k. coach under processens lopp och på så sätt får även de jämbördesstöd under processen.

Å andra sidan visade det sig att grupphandledning är en huvudsaklig form för handledning, men att individuell handledning i regel alltid förekommer eller endast vid behov. I det förstnämnda fallet initieras den individuella handledningen av en student eller handledare och i det senare fallet av en student.

4.1.3 Multimetodhandledning

Med multimetodhandledning avses här en handledning som växlar mellan individuell handledning och grupphandledning. Eftersom denna form tydligt kom fram i intervjuerna, lyfts den fram som en tredje form av handledning, även om multimetodhandledningen innehåller de handledningsformer som diskuterats ovan.

Figur 4. Multimetodhandledning.

Multimetodhandledning skiljer sig från den individuella och grupphandledningen som diskuterats ovan genom att båda formerna är inbyggda i examensarbetsprocessen. M.a.o. vet studenterna att deras lärprocess och skrivprocess stöds av individuell handledning och grupphandledning ”alla i stort sett, träffar jag, i bästa fall, bara två gånger individuellt”.

Tanken är den att vi genast första gången går vi genom olika ämnen, teori, syfte och hur man bygger upp olika saker samt hur examensarbetet ska se ut och den konkreta handledningen sker i grupp helt och hållet. Hela examensarbetet går ganska mycket som grupphandledning, det betyder att vi sitter tillsammans. Vi funderar inte alltid bara jag eller eventuella handledaren eller granskaren utan vi sitter och funderar tillsammans och försöker liksom hjälpa varandra och få till stånd en växelverkan mellan varandra.

Multimetodhandledning förverkligas genom att man har byggt upp en strukturerad avhandlingsprocess. Detta innebär bl.a. dokumenterade mallar som studenterna kan följa för rapportering av de olika delmomenten av examensarbetet, skrivguider, utvärderingskriterier osv. Det innebär också att examensarbetets arbetsprocess består av ett antal andra delmoment av examensarbetet, varvid studenterna presenterar och opponerar i grupp, "I varje skede vet de att de måste göra det själv också måste de opponera."

För att ytterligare stärka lärprocessen görs den skriftliga opponeringen efter den muntliga, och kravet är en fördjupad diskussion utgående från den muntliga opponeringen. Därmed görs opponeringen både muntligt och skriftligt. Lärprocessen i denna form av handledning baserar sig således speciellt på regelbundet och strukturerat jämbördesstöd. Det bör påpekas att denna form av handledning hade antalsmässigt flera jämbördesstödtillfällen inbyggda i processen än t.ex. den handledningsform, som baserar sig på grupphandledning som huvudsaklig handledningsform. Detta betyder att studenten i multimetodhandledningen inför varje delmoment får kommentarer av egen handledare, av en utsedd medstudent samt de övriga i gruppen. Det framhölls att individuell handledning i regel alltid förekommer, men var och när i processen är nödvändigtvis inte fastställt i förväg. Initiativet kommer från studenten eller handledaren.

4.1.4 Reflektion över de olika metoderna

Fördelen med en individuell handledningsprocess är att den eventuellt kan bli mera öppen och mera personlig. Handledningen kan även bli mera djupgående och ta i beaktande de behov den specifika studenten kan ha (Eriksson & Mikkonen 2003). I intervjuerna lyftes även fram att fördelen med individuell handledning är att den är mera flexibel och att de lättare kan tillgodose de krav och speciellt tidsmässiga behov en student har. Denna typ av handledning förekommer speciellt i handledning av examensarbeten som baserar sig på extern produktutveckling eller externa utredningar, med andra ord t.ex. inte i projekt som styrs av Arcada.

Grupphandledning motiverades med att avhandlingsprocessen blir kortare, studenterna färdigställer alltså sina arbeten på kortare tid. Detta stöds av litteraturen som säger att studenterna kan känna en form av gruppsytryck och därför bättre håller sig till en strukturerad process som grupphandledning ofta naturligt måste vara (Eriksson & Mikkonen 2003, Levander et al. 2003). Under intervjuerna lyftes de knappa handledarresurserna fram, och även detta stöds av litteraturen, som poängterar att grupphandledning eventuellt blir tidsmässigt effektivare och därför sparar handledarresurser (Levander et al. 2003). En annan fördel med grupphandledning är att dessa handledningstillfällen samtidigt ger möjlighet till jämbördesstöd, som visat sig stöda studenternas lärprocess (Eriksson & Mikkonen 2003, Levander et al. 2003).

Nytan av jämbördesstöd kom speciellt fram i multimetodhandledningen som systematiskt och oftare använde jämbördesstöd både under flera skeden i avhandlingsprocessen och i olika form, dvs. både muntligt och skriftligt. Det kan påstås att multimetodhandledningen karaktäriserades av att jämbördesstödet var en del av grupphandledningen. Det bör dock poängteras att opponering, som ges av medstudenter, förekommer i alla ämnen oberoende av handledningsform, men användningen av jämbördesstöd som inlärningsmetod var inte lika systematisk i alla ämnen. Opponering förekommer inom ramen för seminariekursen oberoende av ämne. Fördelen med jämbördesstöd är att det särskilt väl stöder studenternas lärprocess eftersom studenterna lättare verkar kunna ta emot återkoppling av medstudenter än av handledare (Boëthius & Ögren 2003). Eftersom handledning innebär en lärprocess i form av samarbete mellan handledaren och studenten är antagandet att lärandet i grupphandledningen mångdubblas.

	VEM	FORM	KARAKTÄR
Individuell handledning	Examenshandedaren Examenshandedaren och uppdragsgivaren	Huvudsaklig Stödfunktion	Öppen Personlig Beaktar individuella behov
Grupp-handledning	Examenshandedaren Medstudent	Huvudsaklig	Förbinder sig i processen Sparar handledarresurser Jämbördesstöd är en del av handlingsprocessen
Multimetod-handledning	Examenshandedare Medstudent	Huvudsaklig	Förbinder sig i processen Sparar handledarresurser Jämbördesstöd är en del av handlingsprocessen

Figur 5. Sammandrag av reflektion över de olika handledningsformerna.

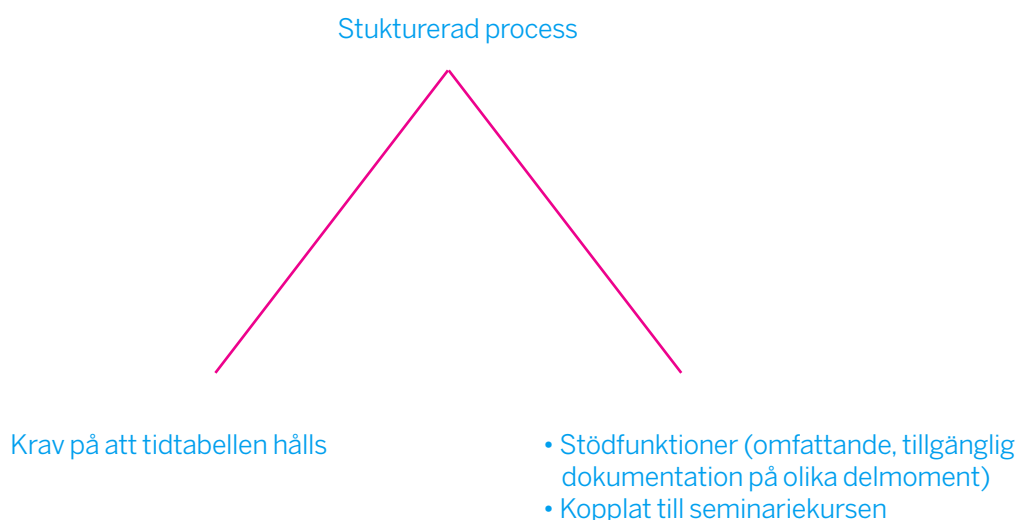
Även om grupphandledningen förverkligades på olika sätt i de olika ämnena, framgick det tydligt att denna form av handledning är mera styrd, eftersom man då strävar efter strukturerade avhandlingsprocesser.

4.2 Olika typer av handledningsprocesser

Det andra temat som tydligt framkom ur datamaterialet var att handledningsprocesserna för examensarbetena är olika. Processerna varierade från att vara strukturerade och semistrukturerade till processer som hade en mera öppen struktur, vilket betyder att mera flexibilitet fanns inbyggd i handledningsprocessen. Processerna skiljer sig från varandra speciellt vad gäller handledningsprocessens koppling till fastställda tidtabeller.

4.2.1 Strukturerade handledningsprocesser

Med strukturerad handledningsprocess avses att handledaren slår fast basen för examensarbetsprocessen, ger ramarna och struktur, men det är studentens sak att skriva arbetet.

Figur 6. Strukturerad process.

Strukturerade handledningsprocesser förekom bl.a. då multimetoder användes vid handledning av examensarbeten. Detta betyder att det finns en tidsplan med olika delmoment, vars syfte är att stöda arbetets framskridande: "I början försöker vi tvinga dem att aktivt jobba och komma igång och hitta sitt tema."

Därtill förses studenterna med dokumentation på olika teman, förslag till rubriker, tidigare forskningsplaner, publicerade och godkända examensarbeten osv.

Vi har en färdig botten för hur forskningsplanen ska göras, vi har en färdig botten för dispositionen, också hur den ska se ut.

Förutom att studenterna stöds med en struktur vad gäller tidtabellen förses de med en struktur för själva examensarbetet.

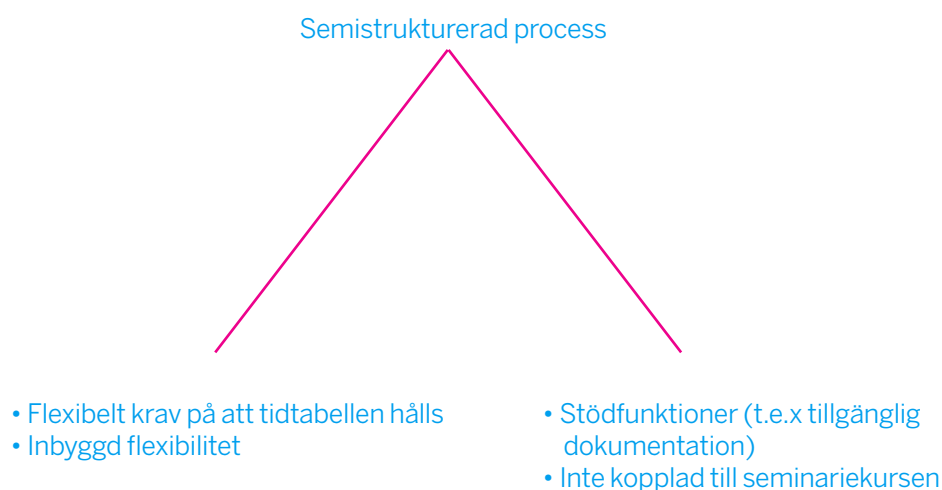
Handledningen av examensarbetet är kopplad till seminariekursen:

Alla är med på examensseminariet på årskurs fyra i augusti, så börjar vi liksom söka aktivt efter vars och ens tema riktigt så där systematiskt.

Den strukturerade handledningsprocessen tog sig även uttryck i en effektiv examensarbetsprocess: "brukar vara färdiga lite efter jul i period 4 då har de jobbat i drygt ett halvt år med sitt arbete".

4.2.2 Semistrukturerade handledningsprocesser

Med semistrukturerad process avses här en process, som på samma sätt ger en struktur åt arbetsprocessen för examensarbetet.

Figur 7. Semistrukturerad process.

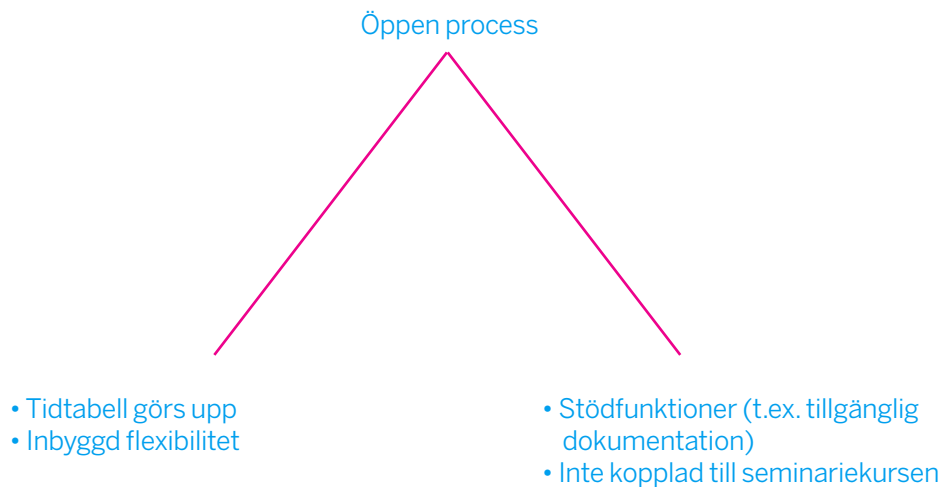
Av datamaterialet framgick ändå att tidtabellen följdes med större flexibilitet än vad som görs i den strukturerade processen. Det påpekades att tidtabellen som planerats för grupphandledningen är "omöjlig att följa exakt".

Det bör påpekas att kravet på tid och uppföljning av fastslagen tidtabell finns, men tanken på att flexibilitet tillåts är inbyggd i handledningen, dock inte lika mycket som i den öppna processen. Till åtskillnad från den strukturerade handledningsprocessen framgick det att avhandlingsprocessen inte direkt var kopplad till seminariekursen. Forskningsseminarier med obligatoriska presentationer och opponeringar med studiepoäng finns, men dessa är inte direkt kopplade till avhandlingsprocessen, som pågår inom ramen för gruppen som grupphandleds: "det är inte så att alla nödvändigtvis presenterar i en grupp på samma seminarium".

Dessa studiepoäng förutsätter tre presentationer: "När man har presenterat sin idé, sin färdiga plan och när man har presenterat sitt arbete så får man fem studiepoäng för forskningsseminarier."

4.2.3 Öppna handledningsprocesser

Med en öppen handledningsprocess avses här en process som i synnerhet är flexibel: ”vi försöker att vara så flexibla som möjligt”.

Figur 8. Öppen process.

Den omformas enligt studentens behov, och på det sättet är varje handledningsprocess unik. Flexibiliteten innebär här speciellt flexibilitet vad gäller tidtabell och styrningen av processen:

I princip har vi sådana interna principer eller regler att man ska träffa studenten minst med tre veckors mellanrum, men det fungerar inte alltid för att det där, det finns två olika parter student och handledare och någondera parten kan vara lite mera passiv än den andra. Så det varierar mycket.

Till åtskillnad från de två tidigare verkade det som om det finns mindre dokumentation om processen:

På nätet är det beskrivet hur man börjar och hur man avslutar samt vad är de här initialsleden som vi går genom för att bli godkänd i examensarbetet. Allt om hur man blir godkänt i forskningsplanen, hela arbetet och hur granskningen går till. Men det som händer där i mitten finns inte beskrivet.

För det första framkom det att denna typ av handledningsprocess inte är bunden till en tidtabell som skulle vara kopplad t.ex. till seminariekursens tidtabell. Skribenten kan dock lägga fram en tidtabell i samband med presentation av forskningsplanen för handledaren, men denna tidtabell är individuell och kan ändras vid behov. Noteras kan att denna presentation samtidigt är det första handledningstillfället.

Det kan även noteras att eftersom tidtabellen är individuell och inte kopplad till seminariekursen - ”Det [handledning] har ingenting med seminariekursen att göra” - är kursen avskild från skrivprocessen och fungerar hellre som en stödfunktion:

Dom får bolla det här [strukturen på arbetet] dels med läraren, som leder examensseminariekursen, nödvändigtvis inte handledaren”.

Inom ramen för kursen presenteras bl.a. strukturen för avhandlingen, men fördjupningen i innehållet varierar p.g.a. att studenterna kan vara i olika skeden av skrivprocessen. Kursen består av jämbördesstöd i form av opponering.

Handledningen av examensarbetet riktas till början av processen, dvs. man strävar efter en godkänd forskningsplan samt till slutfasen av skrivprocessen, dvs. till målet att få examensarbetet godkänt.

För det andra karaktäriseras denna typ av handledningsprocess av att den är studentstyrd. I denna typ av handledning strävas speciellt efter en självständig skrivprocess:

Det är ganska svårt egentligen att ha principer [om handledningen] för att å ena sidan måste vi ta hand om våra studenter, samtidigt ska de vara färdiga för att jobba självständigt också. Vi kan se till att de blir färdiga, men är de sedan färdiga att jobba självständigt i arbetslivet?

Det verkade som om handledaren mera sällan tar initiativet till handledningstillfällen:

Vi försöker att få dem att skriva den där tidtabellen, att de själva håller kontakten så som det är överens kommet i tidtabellen.

4.2.4 Reflektion över de olika processerna

Oberoende av process underströk respondenterna att ett examensarbete är ett självständigt arbete. Det framkom att målet med handledning är vägledning och i vissa fall kanske att sätta lite press på tidtabellen, även om det påpekades att allt ändå hänger på den enskilda studenten.

De olika typer av processer som förekom skiljer sig från varandra speciellt vad gäller tidsbundenhet och stöd som ges för att strukturera arbetet, samt avhandlingsprocessens koppling till seminariekursen.

Den strukturerade processen ställde mera "krav" på tidtabellen. Datamaterialet antydde att man eftersträvade mindre flexibilitet under processen. En förklaring är att handlednings- och examensarbetsprocessen var kopplade till seminariekursen, vilket betyder att en stor del av examensarbetena färdigställdes på en termin, dvs. den termin då kursen pågick. Förutom att det verkade som om en strukturerad process kan vara mera effektiv vad gäller utexamination av studenterna, stöds denna typ av process av litteraturen av andra orsaker. Enligt litteraturen är en styrd process något som studenter t.o.m. kan föredra (Eriksson & Mikkonen 2003). Eriksson och Mikkonen påpekar att studenterna är olika, och det finns de studenter som t.o.m. önskat att handledning skulle vara obligatoriskt. Detta trots att tvång kan anses strida mot tanken att utgångsläget för handledning ska vara en motiverad student. Detta gäller speciellt eventuellt mindre motiverade och mindre självstyrda studenter. Därtill stöder litteraturen strukturerade processer, eftersom man då bättre kan garantera att studenten får stöd och återkoppling för sitt arbete (Lindblom-Ylänne et al. 2003). Dessutom kan stödet från t.ex. seminariegruppen eller handledningsmöten med en grupp fungera som en motiverande uppmuntran (Lindblom-Ylänne et al. 2003).

Den öppna processen var speciellt flexibel gällande tidtabellen och var inte kopplad till seminariekursen. Flexibilitet förklaras med att ett stort antal av examensarbetena var externa produktutvecklingar eller utredningar, m.a.o. projektarbeten som inte styrdes av Arcada.

Något som ännu lyfts fram i denna reflektion är att det framgick att i vissa ämnen rekommenderas studenterna att redan på årskurs tre börja fundera över teman att skriva om, medan man i andra ämnen påbörjade processen i samband med seminariekursen som påbörjas under fjärde årskursen. I vissa ämnen ligger det speciellt i studenternas intresse att hitta ett tema att skriva om, medan det i andra finns skriftligt material om förslag på områden att skriva om. Det samma gäller övrig dokumentation om avhandlingsprocessen. Den strukturerade processen förser studenterna med mera skriftlig material än den öppna processen.

	TIDSBUNDENHET	KARAKTÄR
Strukturerad process	Strävan efter att hålla tidsplanen	Omfattande, tillgänglig dokumentation Kopplad till seminariekursen
Semi – strukturerad process	Tidsplan görs, men hålls flexibel	Tillgänglig dokumentation Inte kopplad till seminariekursen
Öppen process	Tidsplan görs, men hålls med stor flexibilitet	Tillgänglig dokumentation Inte kopplad till seminariekursen

Figur 9. Sammandrag av reflektion av de olika processerna.

5. Sammanfattning

Handledningsformerna och -typerna inom Arcada är olika, och de varierar mellan och inom olika avdelningar. En förklaring till variationen är de externa produktutvecklingarna och utredningarna, vilka medför ett antal speciella drag i handlednings- och avhandlingsprocessen, vilka inte alltid är kopplade till studentens motivation, kunskap eller färdighet att genomföra det externa projektet.

Oberoende av ämne består alla examensarbeten av en skriftlig rapport som utvärderas och publiceras som ett examensarbete vid Arcada. Därtill handleds examensarbetsprocessen och den skriftliga rapporten av en examenshandledare från Arcada.

Med syftet att kartlägga handledningen vid Arcada understryker denna rapport att handledningsformerna och typerna är olika, vilket betyder att handledningsprocesserna varierar mellan och inom avdelningarna.

Å ena sidan framkom det av intervjuerna att handledningen av examensarbeten varierar från att vara individuell eller gruppbaserad till en variant som använder båda formerna systematiskt. Detta betyder att processen baserar sig på en interaktion mellan två personer eller flera. Då processen baserar sig på interaktion mellan flera personer, bör här lyftas fram medstudenternas positiva roll. Utan tvekan kan implementeringen av denna typ av stödfunktion i avhandlingsprocessen ses som en förebyggande åtgärd för de utmaningar yrkeshögskolorna står inför.

Å andra sidan visade datamaterialet att det förekommer strukturerade, semistrukturerade och öppna handledningsformer. Dessa skiljer sig från varandra speciellt huruvida det fanns inbyggt strukturerade delmoment (t.ex. forskningsplan, disposition) med olika aktiviteter (t.ex. presentation, opponering) och huruvida det ställs krav på att studenterna håller en tidtabell för avhandlingsprocessen. Dessutom kunde en koppling göras till huruvida handlednings- och avhandlingsprocesserna är kopplade till seminariekursen eller inte. Även här kan konstateras att litteraturen talar för en strukturerad process, vilket datamaterialet indirekt stöder.

Önskvärt vore att rapporten kunde fungera som en ögonöppnare för vars och ens egen handledningsprocess och för hur den förverkligas inom andra ämnen. Det var uppenbart att handledarna var ovetande eller hade föga kunskap om handledningsprocesserna inom andra ämnen. Som exempel framkom det av intervjuerna att de olika ämnena inte hade vetskap om att grupphandledning används inom olika ämnen; även om det bör poängteras att grupphandledningen antog olika former.

Rapporten ämnar inte lägga de olika handledningsformerna eller -typerna i rangordning. Det finns m.a.o. ingen strävan efter att ta ställning till huruvida de olika handledningsprocesserna påverkar utexaminationen, tidsmässig effektivitet eller kvaliteten på examensarbeten. Det som dock bör påpekas är att examensarbetet trots allt fungerar som en flaskhals för utexaminationen, och därmed kan det finnas skäl att fundera över de former av handledning som man själv använder. Det kan även finnas en grund för att titta noggrannare på hur handledningen går till inom ens eget ämne och typen av handledningsprocess som man själv praktiserar för handledningen av examensarbetet. Noteras bör att handledning oberoende handledningsform eller -typ ska sträva efter att stöda studenternas avhandlingsprocess samtidigt som det ställs krav på examensarbetets kvalitet och självständighet.

KÄLLOR

- AIKKOLA, Riitta. 2010, Vaasan ammattikorkeakouluopiskelijoiden opintojen etenemisen-seuranta Valtti-Valmistutkintotyöelämävalttina-projektissa. Tillgänglig: http://www.valmistu.net/fi/tuloksia/materiaalit_ja_julkaisut/julkaisut/Hämtad 31.12.2011
- AIKKOLA, Riitta. 2011, Opintojen etenemisen tukeminen ryhmässä, I: S. Saukkonen & K. Syynimaa, red. Korkeakoulujen uraohjauksen käytäntöjä kehittämässä. Valtakunnallisen ohjausalan osaamiskeskusten työpapereita 1, Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto, s. 85-101.
- BOËTHIUS, Siv Boalt & Ögren, Marie-Louise. 2003, Grupphandledning: den lilla gruppen som forum för lärande, Smedjebacken: Ericastiftelsen, 167 s.
- ERIKSSON, Ilse & Mikkonen, Johanna, red. 2003, Opiskelun ohjaus yliopistossa, Edita Publishing Oy, 199 s.
- ISOKORPI, Tiia & Ora-Hyytiäinen, Elina. 2006, Ammattikorkeakouluopiskelijan hyvinvoinnin varmistaminen ohjauksen tehtävänä, Kever-Verkkolehti, nr 2. Tillgänglig: <http://www.uasjournal.fi/index.php/kever/article/view/954/803> Hämtad 31.12.2011
- KALIMA, Riitta. 2011, Opintojen pitkittyminen ja keskeyttäminen ammattikorkeakoulussa, Helsinki: Suomalaiset Oikeusjulkaisut SOJ Oy, 351 s.
- LAIVIKAINEN, Elina. 2010, Opiskelijan ammattikorkeakoulu. Tutkimus ammattikorkeakouluopiskelijoiden koulutuspoluista, koulutuksen laadusta ja opiskeluyvystä. Helsinki: Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs 35/2010, 199 s. Tillgänglig: http://www.samok.fi/uploads/2011/03/opiskelijan_amk2010.pdf Hämtad 31.12.2011.
- LEVANDER, Lena, Kaivola, Taina & Nevgi, Anne. 2003, Opiskelijan ohjaaminen. I: A. Nevgi & S. Lindblom-Ylänne, red. Yliopisto- ja korkeakouluopettajan käsikirja. WSOY, s. 171-202.
- LINDBLOM-YLÄNNE, Sari & Wager, Maaret 2003, Oppimisen arviointi – laadukkaan opetuksen perusta. I: A. Nevgi & S. Lindblom-Ylänne, red. Yliopisto- ja korkeakouluopettajan käsikirja. WSOY, s. 253-267.
- LINDBLOM-YLÄNNE, Sari, Repo-Kaarento, Saara & Nevgi, Anne, 2003, Massa- ja ryhmä-opetuksen haasteet. I: A. Nevgi & S. Lindblom-Ylänne, red. Yliopisto- ja korkeakouluopettajan käsikirja. WSOY, s. 203-234.
- MYLLYS, Hanna, 2006, Opintojen ohjaus – opiskelijan ammatillisen kasvun tukemista - Korkeakoulujen arviointineuvoston toteuttamat opintojen ohjauksen arvioinnit. Kever-verkkolehti, Nro 2. Tillgänglig: <http://www.uasjournal.fi/index.php/kever/article/view/946/795>
- RANTANEN, Teemu. 2008a, Laadukas opinnäytetyö, Ylemmän AMK-tutkinnon opinnäyte-työtä koskevia suosituksia, Työelämälaheisyys-työryhmän työpapereita, 6.12.2008. Tillgänglig: http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK/Tutkimus_ja_kehitys/Valtakunnalliset_verkostohankkeet/Ylempi_amk_tutkinto/artikkelipankki/teemat/tyoelamalaheisyys/Tab/5D866F72BB2ABA45E040A8C0C9415D4D Hämtad 31.12.2011
- RANTANEN, Teemu 2008b, Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyön ja työ-elämän kehittämisen metodologia, I: J. Levonen, red.. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto - Työelämälaheisyys-työryhmän työpapereita. Hämeen ammattikorkeakoulu, s. 127-138. Tillgänglig: http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK/JulkisetDokumentit/Tutkimus_ja_kehitys/YlempiAMK_kehittamisverkosto/HAMK_YAMK_julkaisu.pdf Hämtad 31.12.2011
- ÖVRIG ÖPPET MATERIAL TILLGÄNGLIGT PÅ INTERNET
- ARCADA Skrivguide. 2009, Tillgänglig: <http://studieguide.arcada.fi/att-studera-pa-arcada/examensarbete-skrivguide> Hämtad 31.12.2011
- OPETUSVIRASTO tiedotteet; Tehokas opinto-ohjaus. Tillgänglig: <http://www.hel.fi/hki/Opev/fi/ajankohtaista/tiedotteet/vuoden+2011+tiedotteet/kannustaminen+ja+tehokas+opinto-ohjaus+edistavat+tehokkaimmin+valmistumista> Hämtad 31.12.2011
- OPINNÄYTETYÖ ja sen ohjaus. Ajatuksia ja esityksiä hyvistä käytänteistä Tillgänglig: <http://www.uta.fi/otuke/materiaalit/opinnaytetyomuisto.pdf> Hämtad 31.12.2011
- YRKESHÖGSKOLELAGEN (6.6.2005/423, 7 a §, 10 §). Tillgänglig: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030352> Hämtad 31.12.2011

Arcada Publikation 3 | 2012

ISSN 1797-7134 (nätversion)
ISBN 978-952-5260-37-3 (PDF)

